

APITOLY ZE ŽIVOTA JAROSLAVA HAŠKA

Jednou byla moje matka na nákupu u souseda — obchodníka, který u nás měl pověst výborného výrobce likérů. Kupovala jakousi maličkost a viděla, jak u sousedního „pultu“ si přihýbá jakýsi tulák s Haškem, kterého matka ještě neznala, a který jí na první pohled připadal jako slušný člověk. V malé chvilí, než byla obsloužena, zpozorovala, jak oba do sebe obrátili několik „panáků“. Nedalo jí to a začala Haška přemlouvat, aby pít nechal. Přiznám se, že to maminka nedělala z nějaké útrpnosti. Napadlo jí, že ti dva brzy budou mít dost. Náš tatínek byl v Lipnici městským strážníkem, bylo mu tenkrát již přes 70 let, měl za sebou plných 42 let služby a na úřední zakročení proti opilým výtržníkům by už proto mnoho sil neměl.

Hašek přijímal matčiny domluvy velmi zkroušeně, přikyvoval jí a po každém napomenutí opakoval svému kumpánu, že pít škodí. Ale po každé dal jemu i sobě nalít znovu. Maminka však naléhala na něho tím více, a tu se Hašek dopálil, začal ji odsekávat a nakonec ji „vyprovodil“ z krámu. Za chvíli se však dozvěděl, kdo ta paní je, v tu chvíli nechal pít i kamaráda a šel se mamince omluvit.

Že prý si to se ženou „policajta“ nesmí rozházet.

Švec Krupička, později lipnický kastelán, který šel Haškovi boty.
Kresba HAŠÁK

S mým otcem se Hašek seznámil snad hned první den svého příjezdu na Lipnici. Otec byl místní rodák, byl živou kronikou obce a mnoho Haškovi vyprávěl o historii a poměrech na Lipnici. Hašek měl otce rád, také rád ho poslouchal a zval ho často na partičku „mariáše“. Snad denně spolu u Invalidů sedávali a Hašek brzy na otci vyzvěděl i jeho osobní poměry. Dověděl se také od otce, že obci slouží již přes 40 roků a za jeho věrnou dlouholetou službu, že mu obec neplatí ani polovici toho, co by měl podle zákona dostávat. Pod dojmem otcova vyprávění navrhl Hašek otci, aby mu jeho plat přenechal, on že mu bude vyplácet částku podle zákona a sám, že si bude z obecní pokladny vybírat slušné otcovo. Byla by z toho bývala pěkná humoreska, jejíž napsání tím Hašek již sledoval. Otec, starý dobrák a věrný služebník obce, nedopustil tenkrát ku své vlastní škodě, aby si Hašek vzal naši obec na mušku.

Hašek udělal jednou těžkou hlavu místnímu panu poštmistřovi. Napsal do Vilimkova humoristického kalendáře povídku, v níž vylíčil námahu a těžkosti přednosti malého poštovního úřadu s vyplacením peněžní poukázky ubohému spisovateli, který netrpělivě čeká na svůj honorář. Humoreska byla psána živě, líčila, jak pan poštministr vyplácí peněžní zásilku po splátkách, poněvadž smí mít v pokladně podle předpisu jen nepatrnou částku a zrovna po několik dní žádný příjem neměl.

Tato povídka se stala předmětem úředního jednání. Všimlo si jí ředitelství pošt a telegrafů v Hradci Králové a zaslalo panu poštmistřovi na Lipnici (protože v povídce nebylo udáno místo poštovního úřadu) spis, ve kterém se dožadovalo sdělení, zda se zakládá na pravdě to, co je v humoresce napsáno. Stal-li se takový případ panu spisovateli Haškovi, dostal pan poštministr příkaz, aby se Haškovi omluvil a ujistil ho, že se to nebudě vícekrát opakovat.

Pan poštministr nařízení vyhověl a Hašek měl radost, jak se mu zas jedna „psina“ povedla.

Jednoho dne hrál před farou flašinetář. Hrál a hrál, hospodyně mu dala almužnu, ale flašinetář hrál pořád. Kdekdo z fary posílal flašinetáře o dům dál, ale flašinetář hrál a hrál a tajemně mlčel. Teprve po dlouhém přemlou-

vání prozradil, že dostal od jednoho pána „pětku“, aby hrál před farou celou hodinu.

Byl to arci Hašek, který mu tu „pětku“ dal. Na štěstí byli Hašek a pan farář dobří známí, skončilo to tedy vesele.

Jiný den zas Hašek viděl, jak táhnou dva sousedé pilu-cirkulárku po náměstí do kopce a silně se potí. Rozběhl se k nim, nedbaje jejich zdráhání, odvedl je do krámu, tam, kde měli tu dobrou kořalku, vnutil do nich pár „štampelat“ a pak jim sám pomohl cirkulárku vytáhnout na nejvyšší bod náměstí.

Brzy po Haškově přejezdu na Lipnici jsem se dozvěděl, že Hašek poněkud postonává, ke všemu si opařil ruku a hledá písaře. Byl jsem tehdy doma u rodičů a bylo mi velice vhod, když jsem dostal vzkaz od hostinského Invalda, že mne chce Hašek přijmout do služby, abych ještě ten den přišel Haškovi ukázat, co umím.

Přesně ve tři hodiny odpoledne, podle Haškova přání, jsem ho navštívil. Bydlel dosud u Invalidů. V prvním poschodí měl malý pokoj s kachlovým sporákem a s umyvadlem, dvěma židlemi, dvěma postelemi a stolem. Pokoj byl rozdělen květovanou španělskou stěnou na dvě polovice. Prvá polovice, ode dveří, byla kuchyní, druhá pracovní a ložnicí. Na stole leželo několik knih, sklenička a šálek od čaje. Na zdi visela zvětšená fotografie herce Karla Nolla v úloze Švejka. V rohu fotografie bylo napsáno: „Švejku Haškovi — Švejk Noll“.

Uvitán jsem byl velice kamarádsky a také paní Šura mě vlídně přijala. Musel jsem si hned sednout ke stolu, paní Šura seběhla dolů k Invalidům pro čaj a než se vrátila, vypil jsem s Haškem na vzájemné zdraví po dvou stupečkách zaručeně přírodní slivovice. Přšli jsme pak hned k věci. Hašek si stěžoval na opařenou ruku, na nakladatele, který prý ho neustále trápí o pokračování Švejka a na různé redakce, kterými prý je přímo bombardován o příspěvky. Aby mohl dál pracovat, potřebuje prý nutně pomocníka. Ukázal jsem mu rukopis a jak rychle píše, a když byl Hašek spokojen, domluvili jsme se ještě o platu a o pracovní době.

Hašek si přál, abychom pracovali každý den dopoledne od 9 do 12 hodin a odpoledne od 3 do 5 hodin. Slibil, že mi bude platit, i kdybychom nepracovali vždy pět hodin denně. A další odpracované hodiny přesčasové budou placeny měsíčně pozadu. Mimo to ještě, kdybych v jeho věci někam cestoval, že mi zaplatí výlohy a diety. A pracovat že začneme hned druhý den ráno v 9 hodin. Musel jsem vypít ještě jeden čaj a se slibem, že se ráno dostavím, rozloučil jsem se se svým novým zajímavým šéfem.

Paní Šura mě vyprovodila na chodbu a stěžovala si mi, že Jaroslavík ztrácí chuť k práci, nakladatel prý mu nechce posílat peníze, když neposílá rukopis a práce prý má stále víc a víc.

Druhý den jsem přišel přesně, jak bylo umluveno, v 9 hodin. Hašek spal. A protože spala i paní Šura, ani jsem se do bytu nedostal. Když jsem zaklepal na dveře, Hašek se probudil a když poznal, že jsem to já, zavolal, abych přišel za hodinu. Přišel jsem tedy za hodinu a zas se opakovalo totéž. Hašek volal z postele: „Ježíš, mně se chce spát. Prosím vás, přijďte za hodinu — nebo ještě lépe až odpoledne!“

Takové štěstí jít do práce a odejít bez ní se opakovalo dost často. Někdy Hašek vstal skutečně za hodinu, někdy za dvě, někdy zas nevstal ani odpoledne, a když vstal, mnohdy jsme toho mnoho nenapsali. Hleděl jsem Haška vysvětlit, abych mu mohl připamatovat jeho práci, ale dal si málokdy říci. Záleželo to většinou na jeho náladě.

Stalo se, že mi diktoval v lokále u Invalidů a přitom se o něco hádal s kterýmsi hostem. Za takové situace jsem se mnohdy musel na některou větu několikrát tázat. Nebo seděl ve společnosti akademického malíře Panušky, soudního rady Švejce z Příbramě a dvou místních učitelů, Šikýře a Mareše, který vyučoval paní Šuru češtině: živě se s nimi bavil a přitom mezi řečí diktoval. Jednou jsme se šli podívat, jak pokračuje oprava domku, který si koupil a odtamtud jsem se najednou musel vrátit pro psací náčiní a pro papír, sednout si na práh a psát na bedně, zatímco nedaleko pracovali zedníci.

Jak jsem již vpředu řekl, přišel jsem k Haškovi poprvé do práce dopoledne. Hašek vespával. Přišel jsem tedy odpoledne a Hašek seděl již u stolu, čekal na mne a smál se: „To jsme tomu ráno dali, co?“

Paní Šura musela přinést od Invalidů ihned čaj a nalít slivovici. Pomalu jsme se chystali k práci. Těšil jsem se na Švejka, byl jsem zvědav, jakým způsobem Hašek pracuje, má-li nějaké poznámky, podle kterých přibíhají svého

Zadní strana Invalidovy hospody; Haškovu pokoj měl okno v boční stěně. Vedlo na střechu vedlejšího domu a skýtalo pohled vskutku neutěšený.

Hašek neměl rád konvenci. Místo srdečných pozdravů posílal někdy listky zvláštního znění.

Švejka dává dohromady, ale ten den jsem se to nedozvěděl. „Švejka necháme dnes ještě spát a napíšeme něco kratšího,“ řekl Hašek k mému velkému zklamání.

Ještě jsme spolu chvíli hovořili o docela všedních věcech, mezitím jsem si připravil papír, pero a inkoust, načež Hašek vstal, začal přecházet po pokoji na nepatrném volném prostoru, ruce si dal za záda a řekl: „Tak začínáme! Nadpis ještě nepište žádný a nechte pro něj místo, ten napíšeme až to bude hotové, podle toho, co to bude!“

Tedy nejen já, ale ani Hašek sám snad nevěděl, co to bude. Ale sotva si zapálil cigaretu, už byl v tempu a já měl co dělat, abych s ním udržel krok. Byl to můj pracovní křest, neměl jsem napoprvé dostatečnou rutinu, ale za dvě hodiny to přeče bylo.

Byla to humoreska „Styk rodičů s dětmi“, prvně otištěná ve sbírce Haškových povídek „Mirová konference a jiné humoresky“.

Hašek při diktování střídavě přecházel nebo seděl, někdy se usklíbil, jindy se zas jen zasmál a když mi diktoval poslední větu, začal se upřímně smát nad tím, jak se mu podařilo profesora Švolbu, hlavní postavu humoresky, přemístit na nové místo na Podkarpatskou Rus.

Napsaný rukopis jsem musel zabalit, aniž se na něj Hašek podíval, a poslat básniku Opočenskému, který knihu Haškových povídek „Mirová konference“ pořádal.

Potom mě Hašek prosil, abych mu napsal ještě dopis a několik pohlednic bratrovi a známým. Tím můj první den u Haška skončil.

Druhý den jsme začali hned ráno a hned se Švejkem. Hašek mi podal čtvrtku papíru do polovičky popsanou. Ptal jsem se ho, kde má ostatní rukopisy, ale on se jen zasmál a odpověděl: „Nakladatel se nemůže dočkat, chce na mně pořádku rukopis, tak mu posílám, co za den napíšu. Nechám si vždy jen tu poslední zropešnou čtvrtku, abych věděl, kde zas mám začít.“

Byl jsem zvědav ještě na Haškovy poznámky, ale také nic velkého jsem neviděl. Byl to obyčejný útržkový blok, na prvním listě s nějakou škrábanicí a další listy byly čisté. Když Hašek začal diktovat, nevzal si ani blok do ruky. Po celou dobu se nikam ani nepodíval, takže jsem poznal, že ona škrábanice a hieroglyfy na bloku neměly se Švejkem nic společného.

ANEKDOTA NA PÁTEK • ANEKDOTA NA PÁTEK

— Pane doktore, prosím vás, řekněte mi zcela upřímně, jak to vypadá s mými ledvinami?
— No, za mnoho to nestojí, ale do smrti vám vydrží.